

ЛАГУНИ: Підсумки

Комплексне управління водними ресурсами та прибережною зоною в Європейських лагунах за умов зміни клімату

№ В4.3 РТ

Заключний семінар

Тилігульський лиман, Україна

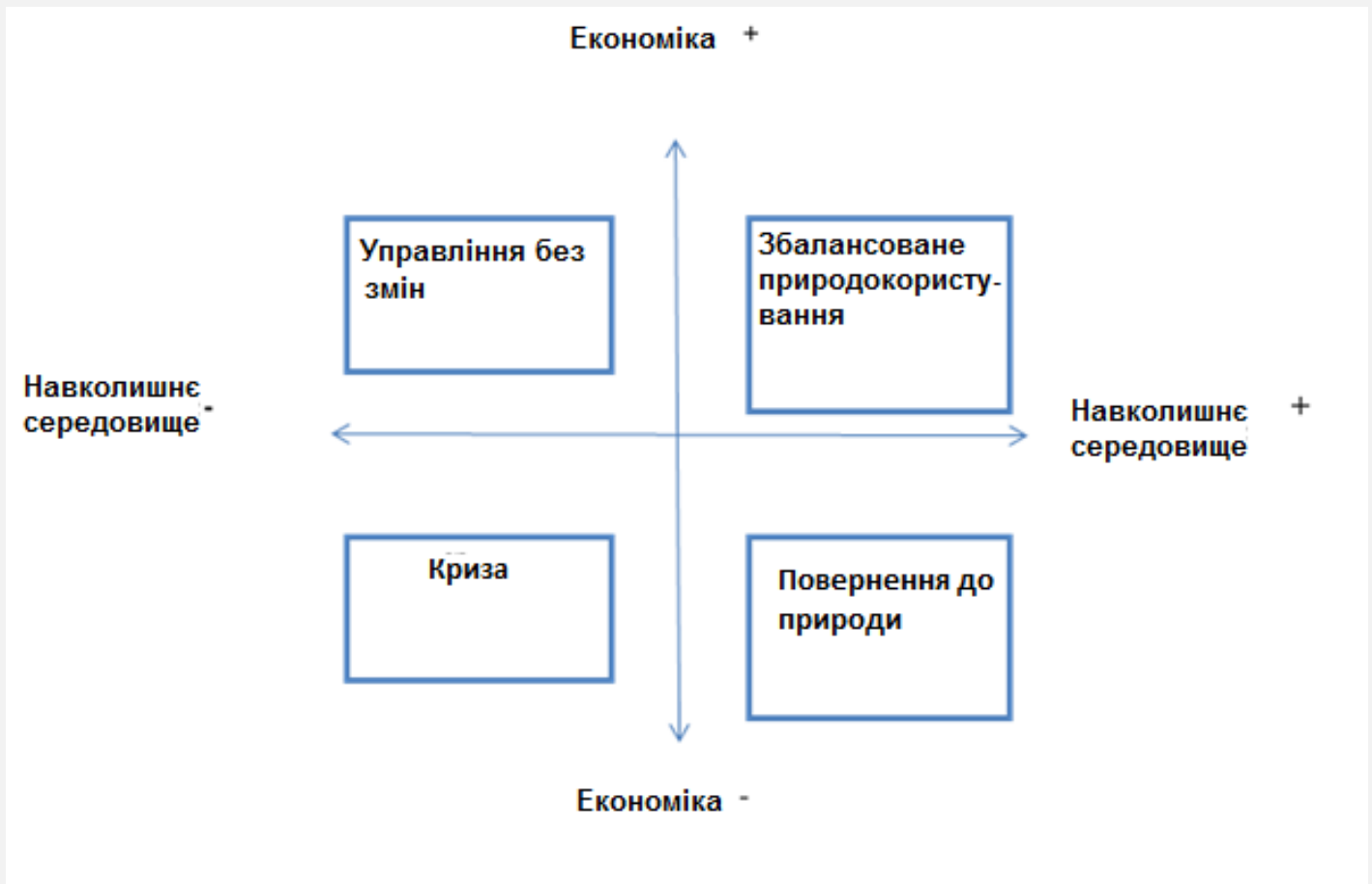
Факти

Тилігульський лиман є однією з чотирьох прибережних лагун, які розглядаються в даному міжнародному проекті, і який разом з Ріа-де-Авейру (Португалія), Мар-Менор (Іспанія) та лагуною Вістула (Польща і Росія), являє собою гарний приклад співпраці на європейському рівні. До Проекту долучені також партнери з інших країн: Норвегії, Німеччини та Великобританії. Мета проекту полягає у розробці науково обґрунтованих стратегій та структур підтримки прийняття рішень для комплексного управління лагунами, за участю не тільки вчених і політиків, але й населення, для створення можливості підійти до проблем Тилігульського лиману з різних точок зору. Представлені результати - це коротка технічна сводка, що підкреслює важливість участі громадськості в управлінні прибережних лагун, тобто, важливо, щоб люди долучалися і брали активну участь в обговореннях та діях.

Характеристика семінару

Загалом, в цьому семінарі взяли участь 24 учасники: представники неурядових організацій, місцевого та регіонального самоврядування, лісництв; екологи, рибалки та мисливці, фермери, науковці-дослідники, співробітники ландшафтного парку, гідрологи і т.д. Їм були запропоновані 4 сценарії розвитку Тилігульського лиману: Збалансоване природокористування, Криза, Повернення до природи та Управління без змін.

Вони одногосно обрали сценарій «Збалансоване природокористування». Цей якісний сценарій передбачає прямий непереривний ріст переваг для місцевого населення, розвиток всіх типових для регіону галузей економіки, включає в себе непрямі економічні та екологічні вигоди, в основному, через оцінку та режим оплачуваності використання природних ресурсів, через їх відновлення і збереження. Також на даному семінарі учасниками були заповнені запропоновані анкети.

Результати семінару:

Проблеми розвитку сільського господарства в сучасних умовах природокористування

Основні фактори погіршення (включаючи аридизацію) чорноморських степів:

- 1 Нестійке сільське господарство
- 2 Порушення екологічних систем
- 3 Деградація біоценозів

Як наслідок:

- Ущільнення ґрунту
- Втрата вологи в ґрунті
- Розвиток ерозії
- "Оголення" ґрунту
- Втрата джерел і струмків
- Дестабілізація біоценозів
- Зміни біоти
- Руйнування характерного біорізноманіття

Перспективи розвитку сільського господарства в області раціонального природокористування

- 1 Повернутися до науково-обґрунтованої системи землеробства (обробка ґрунту на глибину орного шару, обов'язкової оранки ґрунту, періодичної (в 2 – 3 роки) глибокої оранки, оновлення тракторного парку, проведення технічних заходів щодо збереження вологи в ґрунті на всі сезони)
- 2 Повернутися до впровадження системи сівозміни з обов'язковими посівами однорічних і багаторічних трав
- 3 Поновлення екологічних систем на схилі землях і прибережних (терасування, очищення водних шляхів і джерел, відновлення лісів і т.д.)
- 4 Впровадження адміністративних важелів, щоб забезпечити відновлення природного розмаїття (спільно з науковими організаціями, щоб зробити рекомендації ведення бізнесу в конкретних обставинах; систематичний

моніторинг раціонального використання земель і т.д.)

5 Активне залучення зацікавлених сторін, місцевих жителів, молодих людей в збереженні і, при необхідності, відновленні унікального природного об'єкту.

6 Реструктуризація сільськогосподарських підприємств

7 Розрахунки економічної ефективності від числа сільськогосподарських тварин в певній галузі; розрахунки співвідношення дерев і трав'янистої рослинності

8 Облік і контроль втручання людини в природно-територіальні комплексів

Полювання та риболовля як відпочинок на Тилігульському лимані

Полювання та риболовля – це і спорт, і туризм і відпочинок на природі. Полювання та риболовля тісно пов'язані з іншими галузями економіки, зачіпають соціальні, економічні, правові та етичні питання.

Полювання та риболовля впливають на такі галузі економіки:

- Виробництво та продаж зброї та боєприпасів, знарядь лову;
- Виробництво та продаж спецодягу, спецвзуття, оптичних приладів, човнів, моторів та інших супутніх товарів;
- Продаж ліцензій на полювання;
- Послуги для мисливців та рибалок;
- Спеціалізовані періодичні видання та інші публікації;
- Спеціальні магазини.

На території України дозволяється комерційне, любительське і спортивне рибальство.

Рідкісні птахи (занесений до Червоної книги України) та інші види заборонені для полювання можуть бути застрелені випадково або навмисно. Щоб уникнути цього, слід

імплементувати та виконати програму щодо реконструкції, захисту і суворого контролю за лиманом, а також зробити базу даних рідкісних тварин, рослин та інших видів, з їх видового складу та чисельності.

Менеджмент та Право

Тилігульському лиману надані різні статуси:

- водойма національного значення;
- охоронювана територія;
- водно-болотні угіддя міжнародного значення;
- ключова частина екологічної мережі;
- природний ресурс загальнодержавного значення і так далі.

Існує необхідність систематизувати статус Тилігульського лиману на законодавчому рівні;

У відповідності зі ст. 94 Водного кодексу України водойми, віднесені відповідно до закону до охоронюваних територій та об'єктів, охороняються і використовуються відповідно до вимог, встановлених Законом України «Про природно-заповідний фонд України». На цих водоймах заборонено будь-яку діяльність, яка суперечить їх цільовому призначенню.

Енергетика та Інфраструктура

Регіон розміщення Тилігульського лиману має ряд географічних факторів, сприятливих для будівництва вітряків, а саме:

- Стабільний режим вітрової енергії кожної пори року;
- Пласка топографія території;
- Лужні безплідні або граничні ґрунти.

Екологічна обстановка в регіоні Тилігульського лиману погана. Таким чином, виробництво електроенергії в регіоні має здійснюватися в основному за рахунок використання

екологічно чистих джерел енергії (сонця та вітру).

Розвиток інфраструктури, особливо доріг, є вкрай необхідним.

Охорона природи лиману

Основними екологічними проблемами

Тилігульського лиману є:

- Критичне погіршення якості води та її "цвітіння"
 - Зниження родючості ґрунтів і руйнування берегів
 - Деградація пасовищ і сінокосів
 - Зниження біорізноманіття
 - Втрати риби і мисливських ресурсів
 - Скорочення рекреаційної привабливості
- ЗАХОДИ ДЛЯ ЗАХИСТУ І УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНИМИ КОМПЛЕКСАМИ**
- Розмежування прибережних захисних смуг та водоохоронних зон
 - Розробка та прийняття проектів землеустрою з організації та розмежування територій та охоронюваних земель, Рамсарських угідь
 - Відвід цінних земельних ділянок для постійного використання природоохоронними органами
 - Розробка та затвердження проектів організації території, охорони, відтворення та рекреаційного використання природних комплексів та об'єктів регіональних ландшафтних парків
 - Рекультивация порушених природних територій
 - Розробка екологічної мережі басейну лиману.

ЗАХОДИ З ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО

СЕРЕДОВИЩА ТА БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ

- Інвентаризація ареалів рослин і тварин із Червоної книги

- Проведення оцінки ресурсів представників дикої флори і фауни

- Обмеження їх вилучення з природи

- Заборона на полювання на охоронюваних територіях певних категорій

- Реалізація програм, що стосуються

- відтворення деяких рідкісних видів рослин і тварин, і їх популяцій

- Проведення освітньої діяльності

Туризм

Перспективи розвитку спеціалізованого туризму та рекреаційної діяльності:

- дельтапланеризм та пара планеризм

- кайтинг та кайт-серфінг, а також віндсерфінг

- екологічний

- освітній

- фестивальний

- винний

- етнічний

- оздоровлювальний

- спортивний і т.д.;

Висновки

Було обрано сценарій «Збалансоване природокористування» з деякими доповненнями в основному відносно поступового переходу від типових для даного регіону галузей економіки (наприклад, сільського господарства та рибальства) до нетипових (альтернативних) (наприклад, енергетика, туризм, ІТ і т.д.). Люди незадоволені нераціональним використанням землі і непропорційним співвідношенням природи і розорюванням земель, в Одеській області вони складають приблизно 70%, що є дуже великим індексом навіть для України – 50% в середньому. Для порівняння, в ЄС вона становить 20%, в США – 16%;

1) необхідно терміново проводити днопоглиблювальні роботи та очищення дна для каналу "Лиман-море", також зупинити видобуток піску; Крім того, бажано встановити шлюз в каналі і тримати його закритим протягом декількох тижнів під час дощів для змішування води лиману у всіх шарах і, таким чином, щоб зменшити солоність.

3) провести інвентаризацію (локалізацію) природних ресурсів, оцінку видів флори і фауни;

5) поліпшити деякі моменти законодавства;

6) систематизувати статус лиману на законодавчому рівні;

7) бажано об'єднати національний природний парк в Одеській і Миколаївській областях з єдиним управлінням, необхідно провести чітке зонування парку;

8) потрібен розвиток інфраструктури (доріг, в першу чергу);

9) доцільно розвивати всі види туризму: екологічний, освітній, фестивальний, винний, етнічний, оздоровлювальний, спортивний і т.д..;

10) в сільсько-господарському секторі регіону повинна бути проведена серія заходів:

- встановлення сівозміни,
- проведення більш ретельної оранки вже використовуваних територій, заборона оранки цілинних схилів,
- сільсько-господарські угіддя повинні враховувати крутизну схилів;
- заборона будь-яких сільсько-господарських робіт поблизу кромки води,
- суворий контроль кількості та якості добрив,
- запровадити державні субсидії для фермерів, які проводять еко-орієнтовану діяльність,
- покращити та осучаснити парк с/г машин і тракторів;

• сільське господарство має бути більш соціально орієнтованим, екологічно чистим і більш рентабельним;

11) необхідно збільшити штат органів охорони навколишнього середовища;

12) повинні здійснюватися комплексні програми, щоб уникнути вітрової та водної ерозії;

13) Розвиток альтернативних джерел енергії (вітру і сонця) заохочується;

14) Два сектора економіки: енергетика та рекреація / туризм мають стати провідними в регіоні;

15) Лікувальні грязі лиману є дуже цінними і вони мають бути захищені;

16) Існує велика потреба в висококваліфікованих спеціалістах.

Лиман характеризується унікальним природним навколишнім середовищем, що сприяє соціально-економічному розвитку прилеглих територій, зокрема рекреаційній діяльності, «зеленого» туризму, рибного господарства та рибальства. Важливо те, щоб місцева громада брала пряму активну участь в плануванні та комплексному управлінні водними ресурсами та прибережною зоною на Тилігульському лимані. В кінці кожної сесії учасникам було запропоновано нанести точки на карті з проблемними чи, навпаки, благополучними, на їх погляд, зонами.

Знання та дані різноманітних наукових дисциплін будуть поєднані з даними з місць та думками зацікавлених осіб з метою вироблення загальних спільних сценаріїв (за допомогою підходу з якісно-кількісними сценаріями та науковим моделюванням) майбутніх можливих тенденцій та умов розвитку прибережних лагун за умов зміни клімату.

Підсумки проекту LAGOONS перекладають результати проекту у практичну та корисну інформацію для осіб, що визначають політику, та управлінців водного господарства.

Підсумки також доступні онлайн: <http://lagoons.web.ua.pt/>

Назва проекту: *Комплексне управління водними ресурсами та прибережною зоною в Європейських лагунах за умов зміни клімату*

Номер договору: 283157

Дата початку проекту: Жовтень 2011

Тривалість: 36 місяців

Проект фінансується Сьомою рамковою програмою (2007-2013) Європейської Комісії.

Наведені у цій публікації інформація та погляди можуть не співпадати з поглядами ЄК. Автори та видавник не беруть на себе відповідальність за будь-які втрати, спричинені використанням цього резюме.

Цей бриф повинен бути розміщений як:

ЛАГУНИ. 2013. Фокусні групи - Тилігульський лиман, Україна.

Бриф ЛАГУНИ В4.1. 4р. 6р